

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De veritate. Quæstio 109.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

autem damni punitur aliquis etiam secundum humanum iudicium, etiam sine culpa, sed non sine causa. Et hoc tripliciter. Vno modo, ex hoc quod aliquis ineptus redditur sine sua culpa ad aliquod bonum habendum, vel consequendum: sicut propter vitium lepræ aliquis remouetur ab administratione Ecclesiæ; & propter bigamiam, vel iudicium sanguinis aliquis impeditur a sacris ordinibus. Secundò, quia bonum, in quo damnificatur, non est proprium bonum, sed commune: sicut quod aliqua Ecclesia habeat episcopatum, pertinet ad bonum totius ciuitatis, non autem ad bonum clericorum tantum. Tertio, quia bonum vnius dependet ex bono alterius: sicut in crimine læsæ maiestatis, filius amittit hereditatem pro peccato parentis.

Ad tertium dicendum, quod paruuli diuino iudicio simul puniuntur temporaliter cum parentibus: tum quia sunt res parentum, & in eis etiam parentes puniuntur: tum etiam quia hoc in eorum bonum cedit, ne si reseruarentur, essent imitatores paternæ malitiæ: & sic grauiores pœnas mererentur. In bruta vero animalia, & quascumque alias irracionales creaturas, vindicta exercetur: quia per hoc puniuntur illi quorum sunt, & iterum propter detestationem peccati.

Ad quartum dicendum, quod coactio timoris non facit simpliciter inuoluntarium, sed habet voluntarium mixtum, ut supra habitum est *.

n. 2. q. 6.
a. 5. q. 6

Ad quintum dicendum, quod hoc modo pro peccato Iudæ, cæteri Apostoli turbabantur: sicut pro peccato vnius punitur multitudo, ad vnitatem conueniendam, ut dictum est †.

In sol. ad
1. q. ad
2. arg.

QVÆST. CIX.

De Veritate, & vitijs oppositis, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de veritate, & vitijs oppositis.

¶ Circa veritatem autem quærentur quatuor.

¶ Primo, utrum veritas sit virtus?

¶ Se-

- ¶ Secundo, vtrum sit specialis virtus?
- ¶ Tercio, vtrum sit pars iustitiæ?
- ¶ Quarto, vtrum magis declinet in minus?

ARTIC. I.

Vtrum veritas sit virtus?

AD primum sic proceditur: Videtur, quod veritas non sit virtus. Prima enim virtutum est fides, cuius obiectum est veritas. Cum ergo obiectum sit prius habitu, & actu, videtur quod veritas non sit virtus, sed aliquid prius virtute.

¶ 2. Præterea, Sicut Philosophus dicit in 4. Ethicor. * ad veritatem pertinet, quod aliquis coniteatur existentia circa seipsum, & neque maiora, neque minora. Sed hoc non semper est laudabile, neque in bonis: quia ut dicitur Proverb 27. Laudet te alienus, & non os tuum. Nec etiam in malis: quia contra quosdam dicitur Iſa. 3. Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt. Ergo veritas non est virtus.

¶ 3. Præterea, Omnis virtus aut est theologica, aut intellectualis, aut moralis. Sed veritas non est virtus theologica: quia non habet Deum pro obiecto, sed res temporales. Dicit enim Tullius *, quod veritas est, per quam immutata ea quæ sunt, aut fuerunt, aut futura sunt, dicuntur. Similiter etiam non est virtus intellectualis, sed finis earum. Neque etiam est virtus moralis: quia non consistit in medio inter superfluum, & diminutum. Quanto enim aliquis plus dicit verum, tanto melius est. Ergo veritas non est virtus.

Sed contra est, quod Philos. in 2. & in 4. Ethic. * ponit veritatem inter cæteras virtutes.

RESPONDEO dicendum, quod veritas dupliciter accipi potest. Vno modo, secundum quod veritate aliquid dicitur verum: & sic veritas non est virtus, sed obiectum vel finis virtutis. Sic enim accepta, veritas non est habitus qui est genus virtutis, sed æqualitas quadam intellectus, vel signi, ad rem intellectam

568

1. q. 16. 2.

4 ad 4 et

9 17. 2. 1

cor. Et 3.

d. 34. q. 1.

ar 2. cor.

co. 2. 69

4. d. 16. q.

4. ar. 1. q.

2. co. 2. d.

17. q. 3. a.

2. q. 3. co.

¶ Ver 9.

1. a. 3. ad

12.

* cap. 7.

l. 2. de i-

uentione,

in f. 4. an

te fin. lib.

l. 2. c. 7. et

li 4. co. d.

c. 7.

9 16. a. 1.
 9 9. 21.
 ar. 2.

lectam & signatam, vel etiam rei ad suam regulam: ut in primo habitum * est. Alio modo potest dici veritas qua aliquis verum dicit: secundum quod per eam aliquis dicitur verax. Et talis veritas, siue veracitas, necesse est quod sit virtus: quia hoc ipsum, quod est dicere verum, est bonus actus. Virtus autem est quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de veritate primo modo dicta.

Ad secundum dicendum, quod confiteri id quod est circa seipsum, in quantum est confessio veri, est bonum ex genere. Sed hoc non sufficit ad hoc quod sit virtutis actus, sed ad hoc requiritur quod vterius debitis circumstantiis vestiatur: quæ si non obseruentur, erit actus vitiosus. Et secundum hoc, vitiosum est quod aliquis sine debita causa laudet seipsum, etiam de vero. Vitiosum est etiam quod aliquis peccatum suum publicet, quasi se de hoc laudando, vel qualitercumque inutiliter manifestando.

Ad tertium dicendum, quod ille qui dicit verum, profert aliqua signa conformia rebus, scilicet vel verba, vel aliqua facta exteriora, aut quascumque res exteriores. Circa huiusmodi autem res sunt solæ virtutes morales, ad quas scilicet pertinet visus exteriorum membrorum, secundum quod fit per imperium voluntatis. Unde veritas non est virtus theologica, neque intellectualis, sed moralis. Est autem in medio inter superfluum, & diminutum, dupliciter. Vno quidem modo, ex parte obiecti. Alio modo, ex parte actus. Ex parte quidem obiecti: quia verum secundum suam rationem importat quendam æqualitatem. Æquale autem est medium inter maius, & minus. Unde ex hoc ipso quod aliquis dicit verum de seipso, medium tenet inter eum qui maiora dicit de seipso, & inter eum qui minora. Ex parte autem actus medium tenet, in quantum verum dicit, quando oportet, & secundum quod oportet. Superfluum autem

con-

conuenit illi qui importunè ea quæ sua sunt, manife-
stat. Defectus autem competit illi qui occultat, quan-
do manifestare oportet.

ARTIC. II.

Utrum veritas sit specialis virtus?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd veritas
non sit specialis virtus. Verum enim & bonum
conuertuntur. Sed bonitas non est specialis virtus,
quinimmo omnis virtus est bonitas, quia bonum facit
habentem. Ergo veritas non est specialis virtus.

569
4. d. 16. q.
4. ar. 1. q.
2. cor.

¶ 2 Præterea, Manifestatio eius quod ad ipsum
hominem pertinet, est actus veritatis, de qua nunc lo-
quimur. Sed hoc pertinet ad quamlibet virtutem. Qui-
libet enim virtutis habitus manifestatur per proprium
actum. Ergo veritas non est specialis virtus.

¶ 3 Præterea, Veritas vitæ dicitur, quæ quis rectè
viuit: de qua dicitur Isa. 38. Memento quæso quomo-
do ambulauerim coram te in veritate, & in corde
perfecto. Sed qualibet virtute rectè viuitur, vt patet
per diffinitionem virtutis supra positam*. Ergo ve-
ritas non est specialis virtus.

1. 2. q. 55.
ar. 4.

¶ 4 Præterea, Veritas videtur idem esse simplici-
tati: quia verique opponitur simulatio. Sed simplici-
tas non est specialis virtus, quia facit intentionem re-
ctam: quod requiritur in omni virtute. Ergo etiam
veritas non est specialis virtus.

SED contra est, quòd in 2. Ethic. connumeratur
alijs virtutibus.

RESPONDEO dicendum, quòd ad rationem vir-
tutis humanæ pertinet quòd opus hominis bonum
reddat. Vnde vbi in actu hominis inuenitur specialis
ratio bonitatis, necesse est quòd ad hoc disponatur
homo per specialem virtutem. Cùm autem bonum
secundum Aug.* in lib. de Natura boni, consistat in or-
dine, necesse est specialem rationem boni considera-
ri ex determinato ordine. Est autem quidam specia-
lis ordo, secundum quod exteriora nostra, vel verba,
vel facta, debitè ordinantur ad aliquid: sicut signum

5. 3. 10. 6.

ad signatum: & ad hoc perficitur homo per virtutem veritatis. Vnde manifestum est, quod veritas est specialis virtus.

Ad primum ergo dicendum, quod verum & bonum subiecto quidem conuertuntur: quia omne verum est bonum, & omne bonum est verum. Sed secundum rationem inuicem se excedunt: sicut intellectus, & voluntas inuicem se excedunt. Nam intellectus intelligit voluntatem, & multa alia: & voluntas appetit ea quæ pertinent ad intellectum, & multa alia. Vnde verum secundum rationem propriam, quæ est perfectio intellectus, est quoddam particulare bonum, in quantum appetibile quoddam est. Et similiter bonum, secundum propriam rationem, prout est finis appetitus, est quoddam verum, in quantum est quoddam intelligibile. Quia ergo virtus includit rationem bonitatis, potest esse quod veritas sit specialis virtus, sicut verum est speciale bonum. Non autem potest esse quod bonitas hominis sit specialis virtus, cum magis secundum rationem sit genus virtutis.

Ad secundum dicendum, quod habitus virtutum, & vitiorum sortiuntur speciem ex eo quod est per se intentum, non autem ab eo quod est per accidens, & præter intentionem. Quod autem aliquis manifestet quod circa ipsum est, pertinet quidem ad virtutem veritatis, sicut per se intentum. Ad alias autem virtutes potest pertinere ex consequenti, præter principalem intentionem. Fortis enim intendit fortiter agere. Quod autem fortiter agendo aliquis manifestet fortitudinem quam habet, hoc consequitur præter eius principalem intentionem.

Ad tertium dicendum, quod veritas vitæ est veritas secundum quã aliquid est verum, non veritas secundum quã aliquid dicit verum. Dicitur autem vita vera, sicut & quælibet alia res, ex hoc quod attingit suam regulam, & mensuram, scilicet diuinam legem, per cuius conformitatem, reuerentiam habet. Et talis veritas siue reuerentia, communis est ad quælibet virtutem.

Ad

Ad quartum dicendum, quod simplicitas dicitur per oppositum duplicitati, qua scilicet aliquis aliud habet in corde, & aliud ostendit exterius. Et sic simplicitas ad hanc virtutem pertinet. Facit autem intentionem rectam, non quidem directe, quia hoc pertinet ad omnem virtutem; sed excludendo duplicitatem, qua homo vnum præterit, & aliud intendit.

ARTIC. III.

Utrum veritas sit pars iustitiæ?

570

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod veritas non sit pars iustitiæ. Iustitiæ enim proprium esse videtur, quod reddat alteri debitum. Sed ex hoc quod aliquis dicit verum, non videtur alteri debitum reddere: sicut fit in omnibus præmissis iustitiæ partibus. Ergo veritas non est pars iustitiæ.

Veri. 9. 1. a. 5. ad 12.

¶ 2. Præterea, Veritas pertinet ad intellectum. Iustitia autem est in voluntate, ut supra habitum * est. Ergo veritas non est pars iustitiæ.

q. 58. a. 4

¶ 3. Præterea, Triplex distinguitur veritas, secundum Hier. * scilicet veritas vitæ, & veritas iustitiæ, & veritas doctrinæ. Sed nulla earum est pars iustitiæ. Nam veritas vitæ continet in se omnem virtutem, ut dictum est †. Veritas autem iustitiæ est idem iustitiæ, unde non est pars eius. Veritas autem doctrinæ pertinet magis ad virtutes intellectuales. Ergo veritas nullo modo est pars iustitiæ.

Hic in gl. ord. n. Matt. 15 sup illud Audito hoc scandalizati sunt.

SED contra est, quod Tullius * ponit veritatem inter partes iustitiæ.

*† ar. præced. ad 1. * l. 2. de inuentione in f. 4. an te f. lib. † q. 80. a. 1.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est †, ex hoc aliqua virtus iustitiæ annectitur, sicut secundaria principali, quod partim quidem cum iustitiâ conuenit, partim autem deficit ab eius perfectione ratione. Virtus autem veritatis conuenit quidem cum iustitiâ in duobus. Vno quidem modo, in hoc quod est ad alterum. Manifestatio enim, quam diximus esse actum veritatis, est ad alterum, in quantum scilicet ea quæ circa ipsum sunt, vnus homo alteri

ma-

manifestat. Alio modo, in quantum iustitia æqualitatem quamdam in rebus constituit. Et hoc etiam facit virtus veritatis: adæquat enim signa rebus existentibus circa ipsum. Deficit autem à propria ratione iustitiæ, quantum ad rationem debiti. Non enim hæc virtus attendit debitum legale, quod attendit iustitia: sed potius debitum morale, in quantum scilicet ex honestate vnus homo alteri debet veritatis manifestationem. Vnde veritas est pars iustitiæ, in quantum annectitur ei, sicut virtus secundaria principali.

Ad primum ergo dicendum, quòd quia homo est animal sociale, naturaliter vnus homo debet alteri id sine quo societas humana seruari non posset. Non autem possent homines adinuicem conuiuere, nisi sibi inuicem crederent, tamquam sibi inuicem veritatem manifestantibus. Et ideo virtus veritatis aliquo modo attendit rationem debiti.

Ad secundum dicendum, quòd veritas, secundum quod est cognita, pertinet ad intellectum. Sed homo per propriam voluntatem, per quam vitur & habitibus & membris, profert exteriora signa ad veritatem manifestandam: & secundum hoc manifestatio veritatis est actus voluntatis.

art. præc.
ad 3.

Ad tertium dicendum, quòd veritas de qua nunc loquimur, differt à veritate vitæ, vt dictum * est. Veritas autem iustitiæ dicitur dupliciter. Vno modo, secundum quod ipsa iustitia est rectitudo quædam regulata secundum regulam diuinæ legis. Et secundum hoc differt veritas iustitiæ à veritate vitæ: quia veritas vitæ est, secundum quam aliquis rectè viuunt in seipso: veritas autem iustitiæ est, secundum quam aliquis rectitudinem legis in iudicijs quæ sunt ad alterum, seruat. Et secundum hoc veritas iustitiæ non pertinet ad veritatem, de qua nunc loquimur: sicut nec veritas vitæ. Alio modo potest intelligi veritas iustitiæ, secundum quod aliquis ex iustitia veritatem manifestat: puta cum aliquis in iudicio

cio

cio veritatem cōfiterur, aut verum testimonium dicit. Et hæc veritas est quidam particularis actus iustitiæ; & non pertinet directe ad hanc veritatem, de qua nunc loquimur: quia scilicet in hac manifestatione veritatis principaliter homo intendit ius suum alteri reddere. Vnde Philos in 4. Ethic. * de hac virtute determinans dicit, Non de veridico in confessionibus dicimus, neque quæcumque ad iustitiam vel iniustitiã contendūt. Veritas autem doctrinæ cōsistit in quadam manifestatione verborum, de quibus est scientia. Vnde nec ista veritas directe pertinet ad hanc virtutem: sed solum veritas, qua aliquis & vita, & sermone talem se demonstrat, qualis est; & non alia quàm circa ipsum sint, nec maiora nec minora. Verumtamen quia vera nobilia, in quantum sunt à nobis cognita, circa nos sunt, & ad nos pertinent: secundum hoc veritas doctrinæ potest ad hanc virtutem pertinere, & quæcumque alia veritas, qua quis manifestat verbo vel factò quod cognoscit.

lib. 4. c. 7.
parum a
me. 5.

ARTIC. IV.

Vtrum virtus veritatis magis declinet in minus?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod virtus veritatis non declinet in minus. Sicut enim aliquis dicendo maius, incurrit falsitatem, ita & dicendo minus: non enim magis est falsum quatuor esse quinque, quàm quatuor esse tria. Sed omne falsum est secundum se malum & fugiendum, ut Philosophus dicit in quarto Ethic. * Ergo veritatis virtus non plus declinat in minus quàm in maius.

571
inf. 9. 129
a. 3 ad 5

¶ 2 Præterea, Quod una virtus magis declinet ad unum extremum, quàm ad aliud, contingit ex hoc, quod virtutis medium est propinquius uni extremo quàm alteri: sicut fortitudo est propinquior audaciæ quàm timiditati. Sed veritatis medium non est propinquius uni extremo quàm alteri: quia veritas, cum sit æqualitas quadam, in medio punctuali consistit. Ergo veritas non magis declinat in minus.

lib. 4. c. 7.
ante me.
10. 5.

¶ 3 Præterea, In minus videtur à veritate recedere, qui veritatem negat, veritati aliquid subtrahens: in
Sec. Sec. Vol. ij. Pp maius

maius autem qui veritati aliquid superaddit. Sed magis repugnat veritati qui veritatem negat; quam qui superaddit: quia veritas non compatitur secum negationem veritatis, compatitur autem secum superadditionem. Ergo videtur quod veritas magis debeat declinare in maius, quam in minus.

lib 4. c. 7. circa me 20. 5. SED contra est, quod Philos. dicit in * 4. Ethic. quod homo secundum hanc virtutem, magis a vero declinat in minus.

l. 4. Ethic. c. 7. circa me. r. 5. RESPONDEO dicendum, quod declinare in minus a veritate, contingit dupliciter. Vno modo affirmo: puta cum aliquis non manifestat totum bonum quod in ipso est, puta scientiam, vel sanctitatem, vel aliquid huiusmodi: quod fit sine præiudicio veritatis, quia in maiori etiam est minus. Et secundum hoc, hæc virtus declinat in minus. Hoc enim, ut Philos. * dicit ibidem, videtur esse prudentius, propter onerosas superabundantias. Homines enim qui maiora de se ipsis dicunt quam sint, sunt alij onerosi, quasi excellere alios volentes. Homines autem qui minora de se ipsis dicunt, gratiosi sunt, quasi alij condescendentes per quandam moderationem. Vnde Apostolus dicit 2. ad Cor. 12. Si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit ex me. Alio modo potest aliquis declinare in minus, negando, scilicet ut neget sibi inesse quod inest. Et sic non pertinet ad hanc virtutem declinare in minus: quia per hoc incurreret falsum. Et tamen hoc ipsum esset minus repugnans veritati, non quidem secundum propriam rationem veritatis, sed secundum rationem prudentiæ, quæ oportet saluari in omnibus virtutibus. Magis enim repugnat prudentiæ (quia periculosius est & onerosius alijs) quod aliquis existimet, vel iacet se habere quod non habet, quam quod existimet, vel dicat se non habere quod habet. Et per hoc patet responsio ad obiecta.